

ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Свида Є.В.

У статті проаналізовано організаційно - економічний механізм залучення іноземних інвестицій в економіку України: відстежено напрямки покращення інвестиційного клімату в Україні, визначено пріоритети в інвестиційному процесі, які б забезпечили найбільш високий рівень його ефективності. Наведено науково - обґрунтований і рекомендований для практичного використання комплексний механізм залучення іноземних інвестицій, який спрямований на створення сприятливого інвестиційного клімату й підвищення інвестиційної активності.

Кількість бібліографічних посилань – 5, мова – українська.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, інновація, інвестиція, регіональний розвиток.

ВСТУП

В умовах становлення і розвитку в Україні ринкових відносин особливу значущість набуває дослідження проблем інвестиційної діяльності на регіональному рівні, забезпечення переходу до більш якісного, інвестиційно-інноваційного типу зростання, в основі якого лежать масштабні інвестиції. У найближчій перспективі роль інвестицій, особливо інноваційного характеру, різко зростатиме, оскільки вони є основою стабільного й стійкого економічного розвитку, який дозволить скоротити розрив в основних макроекономічних показниках між Україною і розвиненими країнами, створить передумови для гідного входження в Європейський Союз. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

-Слід зазначити, що незважаючи на певну новизну у дослідженні проблем залучення іноземних інвестицій, розвитку інвестиційної діяльності в науковій літературі останніх років є ряд серйозних публікацій, створено досить міцний науковий фундамент, особливо на загальнодержавному рівні.

Проблеми розвитку інвестиційної діяльності присвячені наукові праці багатьох вчених, таких як: А.Є.Ачкасов, І.О.Бланк, П.Т.Бубенко, Г.С.Волинський, М.С.Герасимчук, Г.В.Ковалевський, А.В.Крушевський, І.Крупка, Р.Р.Ларіна, І.В.Лисий, Т.В.Момот, М.М. Недашківський, А.А.Пересада, В.О.Поколенко, С.В.Покропивний, Я.А.Рекитар, І.В.Сергієнко, Г.В.Стадник, О.М.Тищенко, В.І.Торкаток, Л.С.Шевченко, О.Д.Шеремет та багато ін.

Методологією є системно-дослідницькі, аналітичні, діагностичні, організаційно-технологічні методи на різних стадіях й етапах інвестиційного циклу.

В цих працях описуються: поняття та класифікація інвестицій; сутність, цілі та задачі інвестиційної діяльності; концептуальні основи створення сприятливого інвестиційного клімату; суть форми інвестування, розглядаються фактори, які впливають на них, заохочувальна політика уряду щодо інвестицій та ін. Але, варто відмітити, що частина праць українських вчених втратила актуальність в зв'язку зі зміною законодавства про інвестиції та оподаткування.

Метою статті є визначення пріоритетів в інвестиційному процесі, які б забезпечили найбільш високий рівень його ефективності; навести науково обґрунтований і рекомендований для практичного використання комплексний механізм залучення іноземних інвестицій, який спрямований на створення сприятливого інвестиційного клімату й підвищення інвестиційної активності.

1 МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦИКЛУ

Розробка єдиного методичного інструментарію для формування інвестиційного циклу й організаційного забезпечення його ефективного впровадження викликана науковими, практичними й державно - правовими передумовами, її варто здійснювати на основі методики теорії ієрархій, системного проектування [2, с. 95], інвестиційного менеджменту [1, с. 8] й організації будівництва.

Науковими передумовами створення методу є розвиток системно-дослідницьких, аналітичних, діагностичних, організаційно-технологічних методів і моделей організації інвестиційного процесу на різних стадіях й етапах інвестиційного циклу. Практична обумовленість створення цього методу визначається готовністю обґрунтованого аналізу підбору проєктів і встановлення раціональних для інвестора умов їхньої підготовки і впровадження.

При формуванні вимог до методу організації досліджень необхідно, поряд з науковими й практичними потребами, враховувати макроекономічні особливості розвитку інвестиційної сфери в Україні. До факторів, що гальмують розвиток інвестиційного процесу й, відповідно, виконання державних програм економічного перетворення [5, с. 123] на сучасному етапі становлення державності й економіки України відносяться вкрай обмежені можливості внутрішніх джерел фінансових ресурсів більшості підприємств й організацій й "побоювання іноземних інвесторів щодо вкладень в економіку України" [4, с. 52]. Незважаючи на призупинення падіння виробництва, в Україні залишаються неефективними система податкового тиску на товаровиробника й недосконала амортизаційна політика, що призводить до зниження зростання обсягів прибутку й амортизаційних відрахувань, які є джерелом власних інвестиційних ресурсів підприємств та організацій. Не забезпечуються в належній мірі зростання обсягів інвестицій у національну економіку і діяльність банківської системи, недосконалими є механізми функціонування фондового ринку.

Суб'єкти господарської діяльності в Україні не зацікавлені в наповненні ресурсів з подальшим використанням їх у

Суо ектя господарської діяльності в країні не зацікавлені в напромадженні ресурсів з подальшим вкладенням їх у виробничу й науково-технічну сфери, оскільки в цих сферах вкладення мають низьку прибутковість на загальному тлі гострого дефіциту у підприємств вільних оборотних коштів.

Для поліпшення фінансового стану підприємств вищі органи державної влади систематично пробують здійснити державне регулювання інвестиційного процесу в Україні, законодавчо сприяти іноземним інвестиціям. Однак впроваджувані методи протягом більше п'яти років не принесли значних якісних змін.

При встановленні напрямів державного інвестування перевагу слід надавати інвестиціям у галузі, що мають важливе значення для забезпечення життєдіяльності економіки, до яких відноситься і промисловість будівельних матеріалів. Державні інвестиції необхідно використовувати також для створення первинних умов для залучення приватних й іноземних інвестицій у розвиток пріоритетних галузей, у тому числі промисловості будівельних матеріалів - основи створення основних фондів. Перевагу необхідно надавати інвестиційним проектам зі змішаним фінансуванням. При цьому використання державної частини інвестицій є гарантією цільової спрямованості інвестиційних ресурсів і можливості її подальшої приватизації.

З метою створення додаткових дієвих стимулів для розширення інвестиційної діяльності, вирішення питань макроекономічної стабілізації і трансформації економіки, поліпшення інвестиційного клімату, в тому числі поліпшення умов діяльності іноземних інвесторів в Україні, слід розробити нові й удосконалити існуючі нормативно-правові акти, які будуть регламентувати:

- концепцію державної амортизаційної політики, подолання недосконалої практики нарахування амортизації, що не забезпечує інвестиційних потреб підприємств будівельних матеріалів, норм поновлення основного капіталу й збільшує базу оподаткування податку на прибуток;
- зростання частини бюджетного фінансування інвестицій у капітальне будівництво;
- зміну організації і проведення конкурсного відбору й оцінки інвестиційних проектів, що передбачають залучення бюджетних коштів.

Говорячи про необхідність створення сприятливих, але не пільгових умов для інвесторів, треба розуміти, що критеріями тут є прибуток від інвестування. Саме норма прибутку, швидка окупність, висока ліквідність проекту (це значно знижує рівень систематичного ризику) і тривалий цикл експлуатації проекту (коли продукція є конкурентноздатною в даному інвестиційному маркетинговому середовищі) повинні визначати для інвестора прибутковість і надійність вкладень у той або інший реальний інвестиційний проект у промисловості будівельних матеріалів або в будь-якій іншій галузі економіки України.

Для вирішення економічних і соціальних проблем Україні необхідно "щорічно одержувати іноземних інвестицій на суму майже в 40 млрд. у.о." [3, с. 25]. Найбільших обсягів інвестицій потребує гірничодобувний сектор, зокрема вуглеводобувна й нафтогазова промисловість, важка промисловість та ін., в яких роль будівельної галузі є досить значною. Через нестачу коштів у базових галузях України вони витісняються з ринків іноземними конкурентами. Разом з тим, цілий ряд факторів стримує іноземних інвесторів у їхній діяльності в Україні (табл. 1).

Таблиця 1 Показники інвестиційної діяльності областей України, які входять до складу Карпатського Єврорегіону

регіони	Україна	Закарпатська	Івано-Франківська	Львівська	Чернівецька
показники					
Обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США	29489,4	345,3	385,1	841,3	51,2
Прямі іноземні інвестиції у розрахунку на одну особу, дол. .США	632,7	278,1	278,2	329,4	56,7
Місце області за обсягами інвестицій у розрахунку на особу	x	13	12	10	25

Склад міжнародних організацій, які беруть участь у наданні фінансової допомоги Україні, різний. Залучення інвестицій (як іноземних, так і національних) в економіку є життєво важливими засобами усунення інвестиційного "голоду" в Україні. Особливу роль в активізації інвестиційної діяльності повинен зіграти захист інвестицій від некомерційних ризиків. Важливою умовою, необхідною для часткових капіталовкладень (як вітчизняних, так й іноземних), є постійний і загальновідомий набір догм та правил, сформульованих таким чином, щоб потенційні інвестори могли розуміти й передбачати, що ці правила будуть використані в їхній діяльності. В Україні, що перебуває в стані постійного реформування, правовий режим досить непостійний, що негативно позначається на інвестиційній діяльності.

Таким чином, щоб іноземні інвестори пішли на вкладення свого капіталу, потрібні серйозні зміни в інвестиційному кліматі. Велику роль тут повинне відіграти законодавче визначення прав власності на землю.

Для стабілізації економіки й поліпшення інвестиційного клімату приймемо низку кардинальних заходів, спрямованих на формування в Україні як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, так і специфічних, стосовно безпосередньо вирішення завдання залучення іноземних інвестицій.

2 ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦИКЛУ В УКРАЇНІ

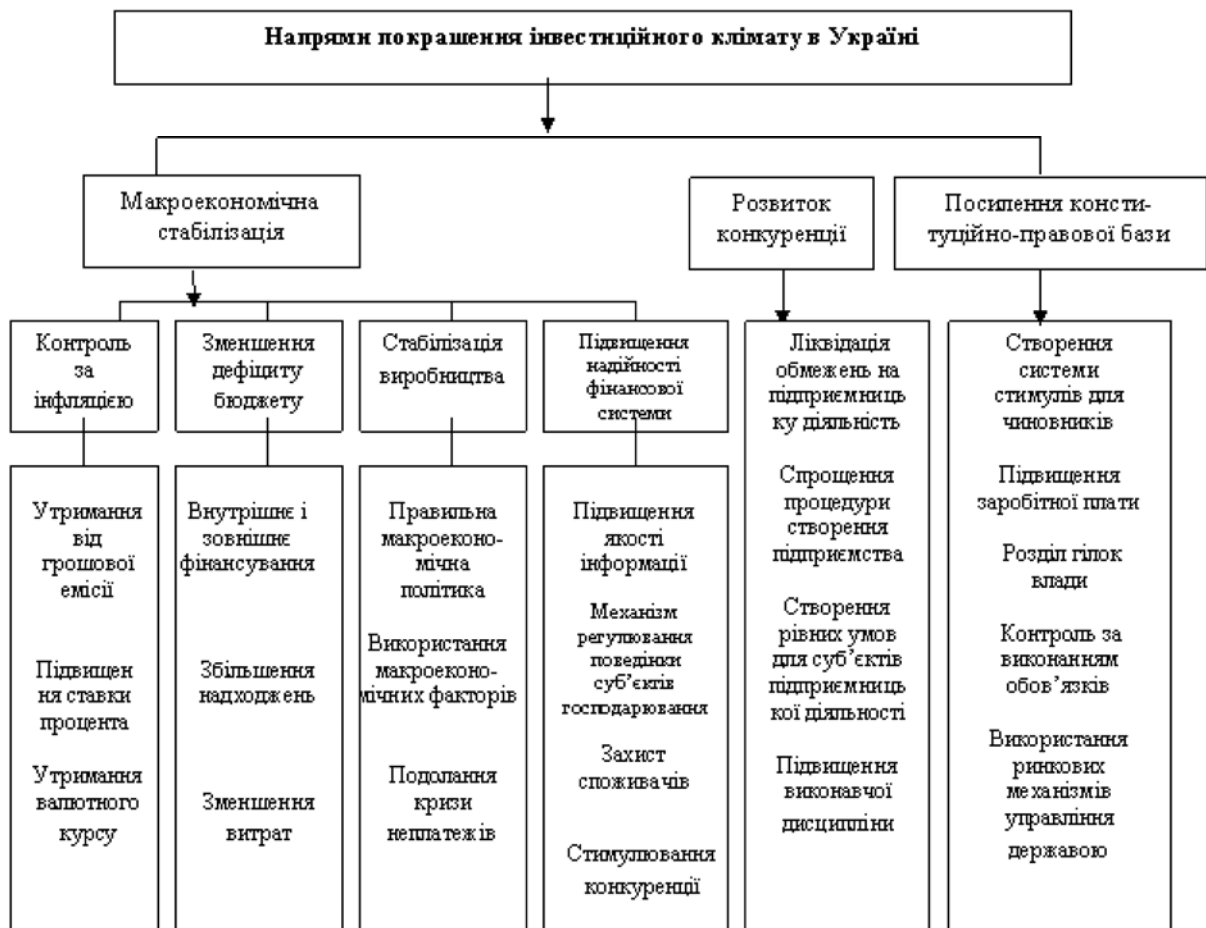
Серед заходів загального характеру в якості першочергових назвемо напрямки покращення інвестиційного клімату в Україні (рис.1).

Така схема подальшого розвитку індустрії потребує обмеженого об'єднання іноземного капіталу з національними ресурсами, обґрунтування і селекції сфер інвестування, експертної оцінки щорічної потреби в іноземних інвестиціях, визначення потенційної ємності українського ринку для іноземних інвесторів.

Практика показує, що за минулий час, коли використовувалися традиційні підходи до інвестування, іноземний капітал несуттєво впливав на ефективність функціонування промислового комплексу України, його структурну перебудову, впровадження прогресивних технологій і технічне відновлення виробництва. Очевидно, необхідно знайти економічний механізм, що дав би можливість збалансувати норму прибутку, рівень ризику, стимули й гарантії для залучення іноземних інвестицій у процес приватизації й розвитку експертного потенціалу, що забезпечив би бажаний кінцевий результат інвестування, тобто помітний внесок у розвиток економіки, підвищення ефективності її функціонування, впровадження сучасних технологій і методів управління.

Виходячи з вищевикладеного, важливо визначити пріоритети в інвестиційному процесі, які б забезпечили найбільш високий рівень його ефективності. Для цього треба здійснити такі заходи:

- звуження напрямів інвестування і впровадження проектів з урахуванням існуючого інноваційного потенціалу;
- включення в інвестиційний процес як державних, так і приватних ресурсів;
- залучення іноземних партнерів до впровадження інвестиційних проектів, пов'язаних з використанням інноваційного й промислового потенціалу;
- створення нових організаційних форм інтеграції фінансового й промислового капіталу;
- розробку й впровадження регіональних програм інвестування.

Рис.1 Напрями покращення інвестиційного клімату в Україні

При цьому іноземні кредити під державні гарантії необхідно направляти в першу чергу в пріоритетні сфери на фінансування інвестиційних проєктів, що забезпечують розвиток експертного потенціалу, і в галузі, де строки окупності виробничих інвестицій порівняно невеликі.

Наведений науково обґрунтований і рекомендований для практичного використання комплексний механізм залучення іноземних інвестицій спрямований на створення сприятливого інвестиційного клімату й підвищення інвестиційної активності. Стрижнем цього механізму є економіко - організаційний блок, що базується на обґрунтованій концептуальній основі й стратегії залучення іноземних інвестицій, системі пільг в оподатковуванні, визначенні пріоритетних напрямків використання іноземних інвестицій, розширенні можливостей участі іноземних інвесторів у процесі приватизації і створенні загальних підприємств.

Потрібно впровадити систему пільгового оподатковування залежно від обсягу й тривалості дії іноземної інвестиції, оскільки існуюча система враховує цю обставину в недостатній мірі.

Через умови відчуження інвестицій проти встановлених законодавством термінів підприємства з іноземними інвестиціями, які діють у пріоритетних галузях народного господарства України, повинні сплачувати податок на прибуток за весь період інвестування в розмірі 50%, установленому законодавством, а в інших галузях - у повному обсязі.

Створення й ефективне функціонування механізму залучення іноземного капіталу з метою реформування і реконструкції промислового комплексу України повинне спиратися на наступні процеси:

- виділення і облік переваг і недоліків напрямів залучення іноземних фінансових коштів;
- прогнозована оцінка (з подальшим її уточненням) необхідних для України або її окремих регіонів обсягів іноземних інвестицій за основними напрямами їхнього використання;
- узагальнення існуючих в інших країнах систем залучення іноземних інвестицій у розвиток (реформування) національних або регіональних економік та їхніх провідних секторів з метою можливого використання в Україні ефективно діючих аспектів таких систем;
- змістовно-елементне обґрунтування комплексного механізму залучення інвестицій.

Впроваджений за даною схемою сучасний механізм залучення іноземного капіталу може бути ефективним в Україні і її регіонах для фінансового забезпечення структурної трансформації, насамперед промислових комплексів.

Наступним етапом після виявлення привабливих для інвестора галузей інвестування в регіоні є системний рекурентний пошук об'єктів вкладення в межах галузей регіону. При цьому привабливість і доцільність впровадження проєктів характеризується системою критеріїв, за якими здійснюються наступні функціональні напрями аналізу (діагностика інвестиційних проєктів): фінансова; економічна; організаційні характеристики проєкту; технологічні характеристики проєкту; маркетингові; економічна й фінансова діагностики й експертиза проєкту.

ВИСНОВКИ

Обрана концептуально-методична й змістовно-структурна конструкція методу балансу інвестиційних критеріїв забезпечує наступні його переваги як методичного інструменту: достовірна інтерпретація вимог інвестора й навколишнього середовища щодо прибутковості, ліквідності й рівня ризику, комерційної й маркетингової привабливості з

урахуванням імовірнісного характеру процесів у галузевому інвестиційному середовищі в новітню систему розрахунково-аналітичних критеріїв і параметрів проєктів; трансформація вимог щодо проєктів й організаційних умов їхнього ефективного відбору, підготовки й впровадження у відповідні розрахунково-аналітичні моделі, реалізовані в методики й відповідні програмні алгоритми; ефективна інвестиційна діагностика проєктів на новій критеріально-розрахунковій основі, раціональний попередній й остаточний вибір проєктів до складу регіонального портфеля; формування раціональної для інвестора календарної моделі реалізації проєктів, що забезпечує поряд з високою прибутковістю належний рівень стабільності й ділової активності діяльності організації інвестора в інвестиційному середовищі відповідної галузі регіону.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоконь Ю.М. Сучасні методи управління розвитком території на державному рівні // Будівництво України. - 2002. - №3. - С. 7-11.
2. Васильченко С. М. Теоретичні основи інвестування // Фінанси України. - 2001. - №1. - С. 93-98.
3. Васюренко О., Пасечник И. Пути развития кредитного обеспечения инновационной деятельности // Экономика Украины. - 2000. - №2. - С. 24-29.
4. Жаліло Л.А. Економічна стратегія держави: Теорія, методологія, практика. - К.: НІС, 2003. - 368 с.
5. Пелутін Г.В. Управління ризиком і ліквідністю інвестора шляхом раціоналізації кредитного ризику портфеля вкладень // 26

2. Стаутін Г.Б. управління надійністю і ліквідністю інвестора шляхом раціоналізації кредитного ризику портфелю вкладень // Зо. наук. праць "Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин". - Вип. 8. - К.: КНУБА, 2000. - С.122-126.

Свида Євгенія Вікторівна, здобувач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського національного університету
тел. (дом.) 8(0312) 66-40-20 (моб. 050-597-14-39)